

УДК 37.07:316.77]:159.9.072.42

DOI <https://doi.org/10.32782/2412-9208-2026-1-344-356>

**FACILITATION ACTIVITY IN THE EDUCATIONAL ENVIRONMENT:
RESULTS OF AN EMPIRICAL STUDY ON ITS AWARENESS
AND THE NEED FOR IMPLEMENTATION**

**ФАСИЛІТАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ В ОСВІТЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ:
РЕЗУЛЬТАТИ ЕМПІРИЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ ЇЇ УСВІДОМЛЕННЯ
ТА НЕОБХІДНОСТІ ВПРОВАДЖЕННЯ**

Oľha KOROBOVA,
Postgraduate Student,
Berdyansk State Pedagogical
University
55A, Universytetska Str.,
Zaporizhzhia, 69011, Ukraine

Ольга КОРОБОВА,
аспірантка,
Бердянський державний
педагогічний університет,
вул. Університетська 55А,
м. Запоріжжя, 69011, Україна

olha.korobova@gmail.net

<https://orcid.org/0009-0004-4870-8144>

ABSTRACT

The article substantiates the relevance of facilitation activity in the context of the transformation of modern education, which is characterized by the affirmation of humanistic values, partnership-based interaction, and subject–subject relationships among participants in the educational process. The evolution of the concept of «facilitation» is analyzed – from its emergence within the framework of humanistic psychology to its contemporary pedagogical interpretation as a professional activity aimed at creating a psychologically safe environment, supporting personal self-development, and organizing effective group interaction. It is determined that pedagogical facilitation functions as an integrative phenomenon combining the managerial toolkit of an educational institution leader with the pedagogical technology of a teacher or lecturer focused on the development of learners.

The purpose of the article is to analyze the results of an empirical study examining the level of awareness and attitudes toward facilitation activity among school principals, teachers of general secondary education institutions, university lecturers, and students of pedagogical specialties. To achieve this goal, a set of theoretical methods (analysis, synthesis, and generalization of scientific sources) and empirical methods (questionnaire survey, quantitative and qualitative data analysis) were employed. The survey was conducted using the Google Forms service and involved 420 respondents representing different categories of educational stakeholders.

The findings reveal variability in the understanding of the essence of facilitation – from perceiving it as a process of supporting learning through collective discussion to interpreting it as a management style based on the principles of self-organization and partnership. The majority of respondents recognize the importance of pedagogical facilitation in creating situations of success, fostering personal potential, developing responsibility, and ensuring

productive communication. It has been established that facilitation approaches are implemented both in instructional and managerial activities, integrating into various formats of educational interaction. At the same time, a certain proportion of respondents demonstrated an insufficient level of awareness regarding the theoretical foundations of facilitation, which highlights the need for the systematic development of facilitation competence.

The generalization of the obtained data provides grounds to assert that facilitation activity is regarded as a universal tool for modernizing the educational process and improving school management practices. Prospects for further research are associated with the development and testing of models for implementing facilitation technologies, as well as with evaluating their impact on the quality of education and the professional development of educators.

Key words: *facilitation, pedagogical facilitation, facilitation activity, facilitation competence, educational environment, managerial activity, humanistic pedagogy.*

Вступ. Сучасний етап розвитку освіти характеризується переорієнтацією на гуманістичні цінності, партнерську взаємодію та суб'єкт-суб'єктні відносини між учасниками освітнього процесу. У цих умовах особливої значущості набуває фасилітаційна діяльність як механізм підтримки професійної співпраці, активізації внутрішнього потенціалу особистості та створення сприятливого освітнього середовища. Водночас трансформаційні процеси в системі загальної середньої та вищої освіти зумовлюють потребу в оновленні управлінських і педагогічних підходів, що актуалізує питання готовності керівників закладів загальної середньої освіти, викладачів закладів вищої освіти, педагогів і студентів педагогічних спеціальностей до здійснення фасилітаційної діяльності.

Поняття фасилітація (від англ. *to facilitate* – полегшувати, сприяти, допомагати) набуло наукового поширення у другій половині ХХ століття в межах гуманістичної психології. Його активне впровадження пов'язують із працями американського психолога Карла Роджерса, який у 1950–1960-х роках обґрунтував ідею «фасилітуючого навчання» (*facilitative teaching*). Учений доводив, що головне завдання педагога полягає не в трансляції знань, а у створенні психологічно безпечного середовища, що сприяє саморозкриттю, саморозвитку та самореалізації особистості [8].

У педагогічному дискурсі термін педагогічна фасилітація почав активно використовуватися наприкінці ХХ – на початку ХХІ століття у зв'язку з утвердженням особистісно орієнтованої та компетентнісної парадигм освіти. В українському науковому просторі це поняття розробляли, зокрема, О. Галицан, З. Курлянд, Т. Койчева, які розглядали педагогічну фасилітацію як специфічний вид професійної діяльності вчителя, спрямований на підтримку особистісного розвитку здобувачів освіти та організацію суб'єкт-суб'єктної взаємодії [1].

У педагогічних виданнях фасилітацію в освіті визначають як організацію освітнього процесу, спрямовану на колективне розв'язання

проблем у групі під керівництвом фасилітатора. Водночас фасилітація трактується не лише як процес, а й як сукупність професійних умінь, що забезпечують ефективне структурування обговорення складних питань, оптимізацію часу та максимальне залучення всіх учасників освітнього процесу [2; 3].

Незважаючи на наявність теоретичних напрацювань щодо сутності фасилітації, її принципів і переваг, потребує емпіричного підтвердження рівень обізнаності різних категорій учасників освітнього процесу щодо необхідності її впровадження в професійну та управлінську практику. Саме це зумовлює актуальність дослідження, спрямованого на аналіз результатів анкетування, що відображають ставлення до фасилітаційної діяльності та особливості її реалізації в освітньому середовищі.

Мета статті полягає в аналізі результатів анкетування керівників закладів загальної середньої освіти, викладачів закладів вищої освіти, педагогів та студентів педагогічних спеціальностей з метою з'ясування рівня їх обізнаності щодо сутності фасилітації, визначення значущості та форм її застосування, а також обґрунтування необхідності впровадження фасилітаційної діяльності в освітню та управлінську практику.

Методи та методики дослідження. Для досягнення поставленої мети було використано комплекс взаємопов'язаних методів науково-педагогічного дослідження, а саме: *аналіз, синтез, узагальнення та систематизацію* наукових джерел з метою з'ясування сутності понять «фасилітація», «педагогічна фасилітація», «фасилітаційна компетентність», визначення їх структурних компонентів і ролі в освітньому процесі; *емпіричні* – анкетування керівників закладів загальної середньої освіти, педагогів, викладачів закладів вищої освіти та здобувачів вищої освіти з метою виявлення рівня їх обізнаності щодо фасилітаційної діяльності, розуміння її сутності, принципів, форм реалізації та переваг; *методи кількісного та якісного аналізу* – для інтерпретації отриманих даних, зокрема узагальнення результатів, порівняння, відсотковий аналіз і графічне представлення показників, що дало змогу виявити тенденції та особливості ставлення різних груп респондентів до фасилітаційної діяльності.

Результати дискусії. Сьогодні у вітчизняному й зарубіжному науковому дискурсі представлено ряд досліджень, присвячених осмисленню фасилітації як сучасного управлінського інструменту в діяльності керівників закладів освіти та як ефективної педагогічної технології в практиці викладачів і вчителів. У цих працях фасилітація розглядається як механізм оптимізації управлінських процесів, налагодження професійної взаємодії, а також як засіб організації партнерського, діалогічного й особистісно орієнтованого навчання.

Так, науковець Г. Трухан у своїх дослідженнях обґрунтовує актуальність вивчення фасилітації та зазначає, що цей термін набув широкого

поширення в сучасній педагогічній і психологічній науковій літературі. Автор аналізує сучасні підходи до трактування поняття «фасилітація», а також розглядає наукові підходи до визначення змісту категорій «педагогічна фасилітація» та «фасилітаційні вміння педагога» [4].

Дослідниці Г. Ющишина та К. Туркін розглядають фасилітацію як ефективний інструмент організації групової взаємодії, що забезпечує результативність комунікативних процесів і спільної діяльності. У своїх наукових напрацюваннях вони обґрунтовують практичну ефективність фасилітації, виокремлюють основні методи роботи фасилітатора та пропонують механізми її реалізації, спрямовані на підвищення індивідуальної мотивації учасників, створення комфортного середовища для групової роботи, забезпечення можливостей для вільного висловлення власної думки та вдосконалення рішень у процесі обговорення [9].

Нам імпонує думка дослідника П. Петкова, який зазначає, що сучасна педагогічна наука перебуває на етапі трансформації, зумовленої оновленням як змісту, так і форм організації освітнього процесу. Освіта розглядається ним як одна з ключових підсистем соціальної сфери держави, що забезпечує набуття особистістю систематизованих знань, умінь і навичок, необхідних для їх ефективного застосування в професійній діяльності [7].

У працях К. Найфілд, М. Веббер, Р. Вудс, Дж. Де Нобіля, підтверджується значущість фасилітаційної діяльності керівників закладів освіти як чинника підтримки педагогів, координації змін і створення умов для професійної співпраці, водночас підкреслюється потреба в посиленні аналітичного та рефлексивного компонентів управлінської фасилітації [5; 6].

З метою встановлення рівня обізнаності учасників освітнього процесу щодо феномену фасилітації загалом та педагогічної фасилітації зокрема було проведено анкетування. Метою дослідження було з'ясування уявлень різних категорій учасників освітнього процесу про сутність фасилітації, особливості її застосування в освітній діяльності та рівень поширеності відповідних знань і практик.

Опитування здійснювалося з використанням онлайн-сервісу Google Forms, який є інструментом хмарного середовища Google і дає змогу створювати електронні анкети, поширювати їх за посиланням, забезпечувати анонімність відповідей, а також автоматично накопичувати та первинно опрацьовувати результати у вигляді таблиць і діаграм. Застосування Google Forms забезпечило оперативність збору даних, зручність для респондентів і точність фіксації відповідей.

Респондентам було запропоновано заповнити анонімну анкету за електронним посиланням. Усього в опитуванні взяли участь 420 осіб, серед яких: 42 керівники закладів загальної середньої освіти (10%),

166 педагогів ЗСО (39,5%), 92 викладачі закладів вищої освіти (22%) та 120 здобувачів вищої освіти (28,5%).

Аналіз результатів анкетування засвідчив різноманітність підходів до розуміння сутності фасилітації. Так, 54,7% респондентів визначили фасилітацію як процес сприяння навчанню шляхом колективного обговорення та спільного розв'язання проблем у групі. Ще 32,1% опитаних розглядають фасилітацію як процес полегшення, оптимізації та підвищення продуктивності діяльності особистості або групи внаслідок реальної чи уявної присутності іншої людини або групи людей.

11,3% учасників анкетування трактують фасилітацію як ключовий чинник успішності навчання, виховання та розвитку учасників освітнього процесу, що зумовлюється специфічним стилем педагогічного спілкування та особистісними якостями педагога. На думку 9,4% респондентів, фасилітація є стилем управління, який не передбачає жорстких директивних вказівок і ґрунтується на принципах самоорганізації керованої системи. 3,8% опитаних вважають фасилітацію процесом, за допомогою якого педагоги навчаються саморозвитку та сприяють особистісному зростанню здобувачів освіти.

Водночас по 1,9% респондентів зазначили, що не знають визначення поняття «фасилітація» або не замислювалися над його змістом, а 7,5% учасників опитування повідомили, що вперше почули цей термін під час анкетування.

Отже, результати анкетування щодо першого запитання засвідчили наявність різних підходів до трактування сутності фасилітації, що зумовлено специфікою професійного досвіду та ролі респондентів в освітньому процесі. Незважаючи на анонімність опитування, можна припустити, що керівники закладів загальної середньої освіти частіше схильні розглядати фасилітацію як стиль управління, педагоги й викладачі – як ключовий чинник ефективного навчання та організацію взаємодії через колективне обговорення, тоді як здобувачі освіти переважно пов'язують її з полегшенням і оптимізацією діяльності. Водночас частка респондентів, які не знайомі з цим поняттям або вперше почули про нього, імовірно представлена передусім студентською аудиторією. Загалом отримані дані свідчать про потребу подальшого поширення знань щодо фасилітаційних підходів та їх цілеспрямованого впровадження в освітню практику.

Аналіз відповідей респондентів на друге питання анкети, спрямоване на з'ясування сутності педагогічної фасилітації, засвідчив багатомірність її розуміння та акцентування різних аспектів фасилітаційної діяльності педагога.

Найбільша частка опитаних (47,2%) визначає педагогічну фасилітацію як специфічний вид професійної діяльності педагога, основною

метою якої є допомога здобувачеві освіти в усвідомленні власної самоцінності, підтримка його прагнення до саморозвитку, самореалізації та самовдосконалення. Це свідчить про домінування особистісно орієнтованого підходу до розуміння педагогічної фасилітації.

39,6% респондентів пов'язують її сутність із характером взаємодії між учителем (викладачем) і здобувачем освіти, що ґрунтується на засадах гуманізму, толерантності та полісуб'єктності й передбачає активний пошук ефективних шляхів гуманізації освітнього процесу. Значна частина опитаних (37,7%) акцентує увагу на партнерській рівності учасників освітньої взаємодії, визнанні оригінальності різних точок зору, прагненні до їх розуміння, взаємодоповнення та інтерпретації в процесі спільної діяльності.

Водночас 20,8% респондентів визначають педагогічну фасилітацію як суб'єкт-суб'єктну взаємодію, у межах якої забезпечується особистісне зростання всіх учасників освітнього процесу, що підкреслює взаєморозвивальний характер фасилітаційної педагогіки.

Узагальнюючи отримані результати, можна дійти висновку, що педагогічна фасилітація в уявленнях респондентів постає як цілісний феномен, що поєднує особистісну спрямованість педагогічної діяльності, гуманістичні засади взаємодії, партнерські відносини та суб'єкт-суб'єктний характер освітнього процесу. Виявлена варіативність підходів свідчить про достатній рівень усвідомлення ключових характеристик педагогічної фасилітації, водночас актуалізуючи потребу в подальшому теоретичному осмисленні й практичному впровадженні фасилітаційних технологій у професійну діяльність педагогів.

Аналіз відповідей на третє питання анкети, спрямоване на визначення уявлень респондентів щодо значущості педагогічної фасилітації, засвідчив високий рівень усвідомлення її ролі в організації ефективного освітнього процесу та розвитку особистості здобувачів освіти.

Переважає більшість опитаних (75,5%) пов'язує значущість педагогічної фасилітації з позицією педагога як консультанта-фасилітатора, який виступає помічником і наставником, забезпечує підтримку та супровід здобувачів освіти у процесі набуття ними нового досвіду. Такий результат свідчить про домінування уявлень про зміну традиційної ролі вчителя від контролюючої до партнерсько-підтримувальної.

58,5% респондентів відзначають, що педагогічна фасилітація сприяє особистісному зростанню, розкриттю здібностей і пізнавальних можливостей здобувачів освіти, підкреслюючи її розвивальний потенціал. Майже половина опитаних (47,2%) вважає, що фасилітаційний підхід забезпечує створення ситуації успіху для кожного учасника освітнього процесу незалежно від рівня навчальних досягнень, що вказує на його інклюзивний та мотиваційний характер.

Крім того, 39,6% респондентів наголошують на гуманістичному й ціннісному вимірі педагогічної фасилітації, пов'язуючи її з формуванням шанобливого ставлення до людей, природи та національної культури, організацією діалогічної, суб'єкт-суб'єктної взаємодії, атмосфери довіри, прийняття й взаєморозуміння.

Узагальнюючи результати, можна констатувати, що більшість учасників опитування визнає педагогічну фасилітацію важливим чинником модернізації освітнього процесу, який забезпечує зміну ролі педагога, підтримку індивідуального розвитку здобувачів освіти, створення позитивного освітнього середовища та утвердження гуманістичних цінностей. Отримані дані підтверджують актуальність запровадження фасилітаційних підходів у професійну діяльність педагогічних працівників.

Аналіз відповідей на четверте питання анкети, спрямоване на визначення уявлень респондентів щодо принципів фасилітації, засвідчив достатньо широке, хоча й неоднорідне розуміння основ фасилітаційної діяльності.

Найбільша частка опитаних (56,6%) визначила ключовим принципом фасилітації залучення всіх учасників до спільної діяльності, що свідчить про усвідомлення важливості активної участі кожного суб'єкта освітнього процесу. Значна кількість респондентів (49,1%) обрала варіант «усе вище перелічене», що вказує на цілісне сприйняття фасилітації як системи взаємопов'язаних принципів.

Водночас 39,6% учасників опитування акцентували увагу на принципі фокусування на процесі, підкреслюючи значущість організації взаємодії та динаміки групової роботи. Такі принципи, як активне слухання (35,8%) та нейтральність і неупередженість фасилітатора (34%), також отримали помітну підтримку, що свідчить про розуміння ролі педагога як уважного, тактовного й об'єктивного координатора освітньої взаємодії.

Меншою мірою респонденти визначали принципи структурування діяльності (24,5%) та візуалізації (20,8%), що може свідчити про недостатню поінформованість щодо інструментальних і технологічних аспектів фасилітації або про їх вторинне сприйняття порівняно з комунікативними складниками.

Узагальнюючи отримані результати, можна дійти висновку, що респонденти переважно усвідомлюють фасилітацію як процес, заснований на активній участі всіх суб'єктів, взаємодії та підтримці, водночас менш чітко окреслюючи її організаційно-технологічні принципи. Це актуалізує потребу в цілеспрямованому формуванні у педагогів системного уявлення про принципи фасилітації та шляхи їх практичної реалізації в освітньому процесі.

Аналіз відповідей на п'яте питання анкети, спрямоване на визначення переваг фасилітаційної діяльності, засвідчив позитивне став-

лення респондентів до її потенціалу в підвищенні ефективності освітньої взаємодії та організації спільної діяльності.

Половина опитаних (50,9%) обрала узагальнений варіант «усе вище перелічене», що свідчить про цілісне розуміння багатовекторного впливу фасилітації на освітній процес. 43,4% респондентів відзначили її здатність залучати всіх учасників до повноцінної та активної участі, підкреслюючи інклюзивний і мотиваційний характер фасилітаційних підходів. По 37,7% опитаних наголосили на сприятливому взаєморозумінню та створенні продуктивної робочої атмосфери, що вказує на її значущість для формування конструктивного психологічного клімату.

Крім того, 35,8% респондентів пов'язують фасилітацію зі стимулюванням ухвалення взаємозадовільних рішень, а по 30,2% – із формуванням почуття спільної відповідальності та можливістю розгляду проблем із різних позицій, що відображає її потенціал для розвитку колегіальності та командної роботи.

Узагальнюючи отримані результати, можна констатувати, що усвідомлення переваг фасилітаційної діяльності характерне не лише для педагогічних працівників і здобувачів освіти, а й для керівників закладів загальної середньої освіти, які розглядають фасилітацію як ефективний інструмент управління, організації співпраці та прийняття спільних рішень. Це свідчить про формування комплексного розуміння необхідності впровадження фасилітаційних підходів на різних рівнях освітньої системи.

Аналіз відповідей на шосте питання анкети, спрямоване на визначення форм застосування фасилітаційної діяльності, засвідчив різноманітність уявлень респондентів щодо можливостей її використання в освітньому процесі та управлінській діяльності.

Найчастіше респонденти обирали такі форми фасилітаційної діяльності, як позакласні та позааудиторні заняття (47,2%), уроки (45,3%) та майстер-класи (45,3%), що свідчить про сприйняття фасилітації як універсального підходу, придатного як для формального, так і для неформального освітнього середовища. Значна частина опитаних (43,4%) також вказала на можливість застосування фасилітації під час зустрічей, а така сама кількість респондентів обрала узагальнений варіант «усе вище перелічене», що підтверджує комплексне бачення сфер її використання.

Менш поширеними виявилися такі форми, як лекція (7,5%) та наради (9,4%), що може бути зумовлено традиційним сприйняттям цих форматів як більш монологічних або адміністративно орієнтованих.

Узагальнюючи результати та з урахуванням анонімності опитування, можна припустити, що педагоги закладів загальної середньої освіти та викладачі закладів вищої освіти частіше асоціюють фасилітаційну діяльність із уроками, майстер-класами, позакласними та позааудиторними

формами роботи. Керівники закладів освіти, імовірно, надають перевагу застосуванню фасилітації під час організації зустрічей і нарад, розглядаючи її як інструмент управлінської взаємодії. Натомість здобувачі освіти частіше сприймають фасилітацію як ефективну форму роботи в межах позааудиторної діяльності, майстер-класів і групових зустрічей.

Загалом результати свідчать про усвідомлення різними групами респондентів потенціалу фасилітаційної діяльності як гнучкого інструменту, що може бути адаптований до різних форматів освітньої та управлінської практики залежно від потреб і ролей учасників освітнього процесу.

Аналіз відповідей на сьоме питання анкети, спрямоване на з'ясування практичного досвіду здійснення фасилітаційної діяльності, засвідчив загалом позитивну тенденцію щодо її впровадження в освітню практику. Більшість респондентів (69,8%) зазначили, що здійснюють фасилітаційну діяльність у своїй професійній або навчальній діяльності, що свідчить про наявність досвіду використання відповідних підходів і технологій.

Водночас 26,4% опитаних відповіли, що не замислювалися над цим питанням, що може вказувати на фрагментарне або неусвідомлене застосування елементів фасилітації без чіткого теоретичного осмислення її сутності. Лише 3,8% респондентів зазначили, що не здійснюють фасилітаційної діяльності, що є відносно незначною часткою.

Узагальнюючи результати та враховуючи анонімний характер опитування, можна допустити, що позитивні відповіді («так») переважно надавали педагогічні працівники та керівники закладів освіти, професійна діяльність яких безпосередньо пов'язана з організацією взаємодії, координацією групової роботи та підтримкою учасників освітнього процесу. Натомість варіант «не замислювався» імовірно частіше обирали здобувачі освіти або ті респонденти, які застосовують фасилітаційні елементи інтуїтивно, не ідентифікуючи їх як окремих видів діяльності.

Загалом отримані дані свідчать про поступове поширення фасилітаційних підходів в освітньому середовищі, водночас актуалізуючи необхідність підвищення рівня обізнаності щодо їх змісту, принципів і технологій з метою більш усвідомленого та системного використання.

Аналіз відповідей на восьме питання анкети, спрямоване на з'ясування умов і ситуацій здійснення фасилітаційної діяльності, продемонстрував переважання практико орієнтованого характеру її застосування та інтеграцію фасилітаційних підходів у повсякденну освітню діяльність.

Респонденти зазначали, що найчастіше реалізують фасилітацію під час проведення уроків, лекцій і практичних занять, що свідчить про її використання безпосередньо в межах аудиторної роботи. Значна частина відповідей пов'язана також із позакласною діяльністю, зустрічами та різними формами групової взаємодії, зокрема під час мозкового

штурму, узагальнюючих занять, а також у процесі роботи з колегами й молодими педагогами. Це вказує на розширення сфери застосування фасилітації поза межами традиційного навчального заняття та її використання як інструменту професійної комунікації й наставництва.

Узагальнюючи отримані результати та з огляду на анонімність опитування, можна припустити, що педагоги закладів загальної середньої освіти найчастіше застосовують фасилітаційні підходи під час уроків і позакласних заходів, викладачі закладів вищої освіти – під час лекцій і практичних занять, а керівники – у процесі організації зустрічей, професійної взаємодії з колективом і наставницької діяльності. Здобувачі освіти, своєю чергою, сприймають фасилітацію переважно через групові форми роботи, такі як обговорення, мозкові штурми та спільні проекти.

Загалом результати свідчать про те, що фасилітаційна діяльність інтегрується в різні аспекти освітнього процесу й набуває характеру універсального інструменту організації співпраці, комунікації та підтримки учасників освітнього середовища.

Висновки. Отже, узагальнення результатів анкетування дає підстави констатувати, що більшість учасників освітнього процесу демонструє загальне розуміння сутності фасилітації та педагогічної фасилітації, визнає їх значущість для підвищення ефективності навчання, організації партнерської взаємодії й створення сприятливого освітнього середовища. У відповідях респондентів простежується варіативність трактувань поняття фасилітації – від інструменту управління й організації групової роботи до засобу особистісного розвитку та підтримки здобувачів освіти, що зумовлено професійною роллю та досвідом опитаних.

Попри анонімність опитування, можна припустити, що керівники закладів освіти частіше пов'язують фасилітацію з управлінськими та організаційними аспектами, педагоги й викладачі – з процесом сприяння навчанню, створенням ситуації успіху й партнерської взаємодії, тоді як здобувачі освіти переважно сприймають її як засіб полегшення навчальної діяльності та ефективної групової співпраці. Встановлено, що фасилітаційні підходи реалізуються як у межах аудиторних занять (уроків, лекцій, практичних робіт), так і в позааудиторній, позакласній та управлінській діяльності, що свідчить про їх універсальний і міжфункціональний характер.

Разом із тим наявність частки респондентів, які не знайомі з терміном або не усвідомлюють власної фасилітаційної практики, вказує на потребу подальшого теоретичного осмислення й систематизації знань про принципи, форми та технології фасилітації.

Перспективи подальших досліджень вбачаються у розробленні та апробації моделей упровадження фасилітаційних технологій у діяльність педагогів і керівників закладів освіти, вивченні їх впливу на результати навчання та особистісний розвиток здобувачів освіти, а також у створенні

програм підвищення кваліфікації, спрямованих на формування фасилітаційної компетентності учасників освітнього процесу.

Література

1. Галицан О., Койчева Т., Курлянд З. Фасилітаційна компетентність викладача вищої школи як суб'єкта педагогічної діяльності. *Науковий вісник Південно-українського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського*. 2019. Вип. 4 (129). С. 84–89. URL: <https://doi.org/10.24195/2617-6688-2019-4-11> (дата звернення: 20.02.2026).
2. Гусакова О. О. Педагогічна фасилітація в контексті професійної підготовки майбутніх учителів іноземної мови. *Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка*. 2020. № 5 (336). С. 88–96.
3. Саїджалалова С. Інноваційна освіта: фасилітація як ефективний метод організації навчального процесу. *Вісник науки і практики*. 2020. № 6 (5). С. 483–490.
4. Трухан Г. В. Фасилітаційні вміння сучасного вчителя: суть, структура, місце в системі педагогічної фасилітації. *Теорія та методика навчання та виховання*. 2019. № 47. С. 148–158. URL: <https://doi.org/10.34142/23128046.2019.47.13> (дата звернення: 20.02.2026).
5. De Nobile J. First Level Leadership in Schools: Evidence from Secondary Schools Across Australia. *Education Sciences*. 2024. Vol. 14, no. 10. P. 1134. URL: <https://doi.org/10.3390/educsci14101134> (date of access: 20.02.2026).
6. Highfield C., Webber M., Woods R. Culturally Responsive Middle Leadership for Equitable Student Outcomes. *Education Sciences*. 2024. Vol. 14, no. 3. P. 327. URL: <https://doi.org/10.3390/educsci14030327> (date of access: 20.02.2026).
7. Petkov P. Facilitation in education. *Education and Technologies Journal*. 2023. Vol. 14, no. 2. P. 255–258. URL: <https://doi.org/10.26883/2010.232.4892> (date of access: 20.02.2026).
8. Rogers Carl R. Freedom to learn. New York : Maxwell Macmillan International, 1994. 406 p.
9. Yushchyshyna L., Turkin K. Facilitative techniques as an effective means adjustment of group discussion. *Economic journal of Lesya Ukrainka Volyn National University*. 2022. Vol. 2, no. 30. P. 72–80. URL: <https://doi.org/10.29038/2786-4618-2022-02-72-80> (date of access: 20.02.2026).

References

1. Halitsan, O., Koicheva, T., & Kurliand, Z. (2019). Fasylytatsiina kompetentnist vykladacha vyshchoi shkoly yak subiekta pedahohichnoi diialnosti [Facilitation competence of a higher school teacher as a subject of pedagogical activity]. *Naukovyi visnyk Pivdenoukrajinskoho natsionalnogo pedahohichnogo universytetu imeni K. D. Ushynskoho – Scientific Bulletin of the South Ukrainian National Pedagogical University named after K. D. Ushynsky*, 4(129), 84–89. Retrieved from <https://doi.org/10.24195/2617-6688-2019-4-11> [in Ukrainian].
2. Husakova, O. O. (2020). Pedahohichna fasylytatsiia v konteksti profesiinoi pidhotovky maibutnix uchyteliv inozemnoi movy [Pedagogical facilitation in the context of professional training of future foreign language teachers]. *Visnyk Luhanskoho natsionalnogo universytetu imeni Tarasa Shevchenka – Bulletin of Luhansk Taras Shevchenko National University*, 5(336), 88–96. [in Ukrainian].
3. Saidzhalalova, S. (2020). Innovatsiina osvita: fasylytatsiia yak efektyvnyi metod orhanizatsii navchalnogo protsesu [Innovative education: Facilitation as an effective method of organizing the educational process]. *Visnyk nauky i praktyky – Bulletin of Science and Practice*, 6(5), 483–490. [in Ukrainian].

4. Trukhan, H. V. (2019). Fasylytatyvni vminnia suchasnoho vchytelia: sut, struktura, mistse v systemi pedahohichnoi fasylytatsii [Facilitative skills of a modern teacher: Essence, structure, and place in the system of pedagogical facilitation]. *Teoriia ta metodyka navchannia ta vykhovannia – Theory and Methods of Teaching and Education*, 47, 148–158. Retrieved from <https://doi.org/10.34142/23128046.2019.47.13> [in Ukrainian].
5. De Nobile J. (2024). First Level Leadership in Schools: Evidence from Secondary Schools Across Australia. *Education Sciences*. Vol. 14, no. 10. P. 1134. Retrieved from <https://doi.org/10.3390/educsci14101134> [in English].
6. Highfield C., Webber M., Woods R. (2024). Culturally Responsive Middle Leadership for Equitable Student Outcomes. *Education Sciences*. Vol. 14, no. 3. P. 327. Retrieved from <https://doi.org/10.3390/educsci14030327> [in English].
7. Petkov P. Facilitation in education. (2023). *Education and Technologies Journal*. Vol. 14, no. 2. P.255–258. Retrieved from <https://doi.org/10.26883/2010.232.4892> [in English].
8. Rogers Carl R. Freedom to learn. New York : Maxwell Macmillan International, 1994. 406 p. [in English].
9. Yushchyshyna L., Turkin K. (2022). Facilitative techniques as an effective means adjustment of group discussion. *Economic journal of Lesya Ukrainka Volyn National University*. Vol. 2, no. 30. P. 72–80. Retrieved from <https://doi.org/10.29038/2786-4618-2022-02-72-80> [in English].

АНОТАЦІЯ

У статті обґрунтовано актуальність фасилітаційної діяльності в умовах трансформації сучасної освіти, що характеризується утвердженням гуманістичних цінностей, партнерської взаємодії та суб'єкт-суб'єктних відносин між учасниками освітнього процесу. Проаналізовано еволюцію поняття «фасилітація» – від його становлення в межах гуманістичної психології до сучасного педагогічного трактування як професійної діяльності, спрямованої на створення психологічно безпечного середовища, підтримку саморозвитку особистості та організацію ефективної групової взаємодії. Визначено, що педагогічна фасилітація постає як інтегративний феномен, який поєднує управлінський інструментарій керівника закладу освіти та педагогічну технологію викладача/вчителя, орієнтовану на розвиток здобувачів освіти.

Метою статті є аналіз результатів емпіричного дослідження рівня обізнаності та ставлення до фасилітаційної діяльності серед керівників закладів загальної середньої освіти, педагогів, викладачів закладів вищої освіти та студентів педагогічних спеціальностей. Для досягнення мети застосовано комплекс теоретичних (аналіз, синтез, узагальнення наукових джерел) та емпіричних методів (анкетування, кількісний і якісний аналіз даних). Опитування проведено за допомогою сервісу Google Forms; у ньому взяли участь 420 респондентів.

Результати дослідження засвідчили варіативність підходів до розуміння сутності фасилітації: від процесу сприяння навчанню через колективне обговорення до стилю управління, що ґрунтується на принципах самоорганізації та партнерства. Більшість респондентів визнають значущість педагогічної фасилітації для створення ситуації успіху, розвитку особистісного потенціалу, формування відповідальності та забезпечення продуктивної комунікації. Виявлено, що фасилітаційні підходи реалізуються як у навчальній, так і в управлінській діяльності,

інтегруючись у різні формати освітньої взаємодії. Водночас частина опитаних продемонструвала недостатній рівень усвідомлення теоретичних засад фасилітації, що актуалізує потребу в системному формуванні фасилітаційної компетентності.

Узагальнення отриманих даних дає підстави стверджувати, що фасилітаційна діяльність розглядається як універсальний інструмент модернізації освітнього процесу та управління закладом освіти. Перспективи подальших досліджень пов'язані з розробленням моделей упровадження фасилітаційних технологій та оцінюванням їх впливу на якість освіти й професійний розвиток педагогів.

Ключові слова: фасилітація, педагогічна фасилітація, фасилітаційна діяльність, фасилітаційна компетентність, освітнє середовище, управлінська діяльність, гуманістична педагогіка.

Дата першого надходження статті до видання: 26.02.2026
Дата прийняття статті до друку після рецензування: 27.03.2026
Дата публікації (оприлюднення) статті: 22.05.2026